

تعریف پیشرفت اجتماعی و ابعاد و مولفه های آن در الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت

محمدحسین پناهی^۱

چکیده

با توجه به این که رویکردهای مختلفی در باره توسعه اجتماعی وجود دارد، لازم است با در نظر گرفتن رویکرد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت و موضوع محوری اندیشکده امور اجتماعی تعریف مشخص و قابل قبولی از پیشرفت اجتماعی در این رویکرد ارائه شود، تا هم مبنای مباحث و مقالات همایش و هم مبنای مباحث اندیشکده در موضوعات مربوط به توسعه و پیشرفت اجتماعی باشد.

هدف این مقاله ارائه تعریفی از پیشرفت اجتماعی در قالب رویکرد الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت، در مقایسه با تعریف پیشرفت اجتماعی در سایر رویکردها است. بنابراین، ابتدا تعاریف توسعه اجتماعی در رویکردهای مختلف بررسی خواهد شد، و سپس تعریف پیشرفت اجتماعی در رویکرد مختار ارائه خواهد شد. آنگاه، براساس تعریف فوق، ابعاد و مولفه های پیشرفت اجتماعی مورد بحث قرار خواهد گرفت، به نحوی که منجر به یک چارچوب مفهومی برای پیشرفت اجتماعی گردد. چنین چارچوبی می تواند مبنایی برای مطالعات و مباحث مربوط به پیشرفت اجتماعی در ابعاد مختلف باشد.

در این راستا، شاید بتوان مفهوم «پیشرفت اجتماعی» را نوعی نگاه بازاندیشانه به مفهوم جدید توسعه اجتماعی، به معنای خاص آن، و آثار آن بر جامعه دانست، به گونه ای که توسعه اجتماعی را فراتر از قاعده های از پیش تعیین شده و خطی غالب در غرب دانست، بلکه آن را با توجه به شرایط اجتماعی و فرهنگی و تاریخی بومی ایران تعریف کرد. در واقع، پیشرفت اجتماعی اسلامی- ایرانی باید به گونه ای تعریف شود که برای اهداف، ارزشها و هنجارهای دینی و نیز ظرفیت و موقعیت سرزمینی کشور و مردم آن قابلیت انطباق داشته باشد. در این مقاله با مروری بر تعاریف و شاخص های مختلف توسعه «پیشرفت اجتماعی» چنین تعریف شده است: پیشرفت اجتماعی عبارت است از «بهبود مداوم ظرفیتهای اجتماعی و انسانی موجود ایران و رابطه بین آنها در جهت ارتقای کیفیت زندگی مادی و معنوی (سیر الی الله) انسانها». همان طور که ملاحظه می شود، این تعریف حد اقل ۸ محور اساسی دارد: بهبود ظرفیتهای اجتماعی، بهبود ظرفیتهای انسانی، رابطه بین ظرفیتهای اجتماعی و انسانی (در واقع، رابطه بین عناصر ساختاری و عملیاتی)، ارتقای کیفیت زندگی مادی انسانها، ارتقای کیفیت زندگی معنوی انسانها (حرکت تکاملی یا سیر الی الله)، رابطه بین کیفیت زندگی مادی و معنوی انسانها، رابطه بین بهبود ظرفیتهای اجتماعی و بهبود کیفیت زندگی مادی و معنوی، و رابطه بین بهبود ظرفیتهای انسانی و بهبود کیفیت زندگی مادی و معنوی. محورهای این تعریف را می توان در مدل زیر نشان داد:

در این مقاله علاوه بر مرور و مقایسه تعاریف توسعه اجتماعی و تعریف پیشرفت اجتماعی، ابعاد فوق و مولفه های آنها مورد بحث و بررسی قرار خواهند گرفت و در نهایت یک چارچوب مفهومی برای مطالعات توسعه اجتماعی ارائه خواهد شد.

واژگان کلیدی: پیشرفت اجتماعی، ابعاد و مولفه‌های الگوی اسلامی ایرانی پیشرفت.

